

שנת 2008 בתכנון

שנת 2008 המתקרבת לקיצה תיזכר היטב בדברי ימי ההיסטוריה של התכנון הסביבתי בישראל. כמה מהתכניות שנדונו בשנה זו עוררו ביקורת סביבתית רחבה וקידומן נעשה על רקע מחלוקות עמוקות. מתוך רבות מהתכניות שנדונו בשנה זו, בחרתי להתמקד בשני תחומים בולטים במיוחד בהקשר זה: התיישבות חדשה ומשק האנרגיה והתשתית.

תחום חשוב נוסף שקודם בשנה זו הוא הכנה ועידכון של תכניות ומסמכי מדיניות ברמה הארצית. לקראת סוף שנת 2008 אושרה תכנית העבודה לתכנית הליווי, מעקב ועדכון של תמ"א 35, שתהווה בסיס בהמשך לעדכון התמ"א. תכניות מתאר ארציות משולבות נוספות שהוחלט על הכנתן הן תכנית המתאר הארצית המשולבת לתחבורה יבשתית, ותכנית האב והמתאר לאנרגיה, שחלפו למעלה משנתיים מאז ההחלטה על הכנתה, אך קידומה מדשדש, במידה רבה בשל חוסר השיתוף הפעולה מצד משרד התשתיות הלאומיות.

הכנתן של תכניות אב ומתאר נושאיות רבות קודמה בשנה זו, חלקן בנושאים שטרם נכללו במסגרת תכנית מתאר ארצית בעבר, כמו תכנית מתאר ארצית למינרלים תעשייתיים (תמ"א 14 ג), נמלי הים, תכנית למרחב התת קרקעי, ומסמך מדיניות ותכנית לעודפי עפר – חומרי חפירה ומילוי. עוד נדונו מסמך המדיניות לאתרי כרייה וחציבה של חומרי גלם למשק הבניה והסלילה (תמ"א 14ב), תכנית לשדה תעופה בינלאומי חדש, שינוי לתכנית המתאר הארצית ליער וייעור (תמ"א 22), מסילות ברזל, ותכנית מתאר לתיירות.

התיישבות חדשה: בשנה זו "זכה" היישוב קדימא לאישור בדיעבד, וכך גם היישוב מצפה אילן שהוקם כהיאחזות נח"ל ואוזרח שלא כדין (ראו תכנון 5/1 2008 עמ' 93-91). עוד אישרה המועצה הארצית את הקמתם של שני יישובים חדשים בחבל לכיש: גבעות חזן ומרשם, שהצטרפו ליישוב החדש רוב שאושר במרחב לכיש וטרם נבנה.

תחום האנרגיה והתשתיות תפס מקום נכבד בוועדות התכנון בשנה זו: הוועדה הארצית לתשתיות לאומיות (ות"ל) החליטה להעביר להערות הוועדות המחוזיות ולהשגות הציבור את תכנית התחנה הפחמית, והמועצה הארצית אישרה את תכנית החירום למשק החשמל, לאחר ששר התשתיות הגיע למליאת המועצה והפך החלטה קודמת לפיה לא יאושרו כל יחידות הייצור החדשות המבוקשות, לטובת יישום של תכנית לחסכון בחשמל.

בתחום תכנון התשתיות ניכרו השנה מספר נקודות אור: ההחלטה שלא לחצות את רמת מנשה בקו מתח על (ק"ו 400), ההחלטה שלא לאשר קווי מתח עליון (161) בהרשאה אלא בתכנית, דחייתן של שתי תכניות לתחנות דלק המצויות בשטחים הפתוחים, ואישור התכנית למעבר לבעלי חיים מעל כביש 70 (ואדי מילק).

להלן סקירה קצרה של כמה מהתכניות בעלות ההשפעה הסביבתית המשמעותית שנדונו השנה:

יישובים חדשים בחבל לכיש

בשנת 2008 היה חבל לכיש במוקד הדיונים של הוועדה המחוזית דרום, במועצה הארצית ובוועדות המשנה שלה. שני יישובים חדשים – גבעות חזן והיישוב מרשם – התקדמו בהליכי התכנון כיישובי קבע עבור מתיישבי גוש קטיף.

הרעיון להקים שורת יישובים לאורך הקו הירוק במזרח לכיש איננו חדש. דלילות ההתיישבות בחבל ארץ זה הולידה יוזמות פיתוח שונות לאורך הקו הירוק. בשנת 1998 הוצגה במועצה הארצית לתכנון ולבנייה, על ידי מינהל מקרקעי ישראל יוזמה להקמת שורת יישובים, ברובם אותם יישובים חדשים המוצעים כיום. יוזמה זו נדחתה על ידי המועצה הארצית שהורתה על הכנת תכנון כולל, ברוח עקרונות פיתוח בר קיימא – לכל מרחב שפלת יהודה. עבודת תכנון כזו אכן הוכנה והוצגה למועצה הארצית בדצמבר 2003, שהחליטה כדלקמן: "המועצה הארצית, לאחר שהוצגה לה העבודה בנושא מרחב ביוספרי שפלת יהודה, מחליטה להטיל על מינהל התכנון לבחון עקרונות לתכנון האזור כשמורה ביוספרית בשפלת יהודה כמודל לבחינת מרקמי שטח פתוח, ולהציגם במועצה הארצית לתכנון ולבנייה".

לאחר השלמת הליך ההתנתקות עלו שוב התכניות להקמת היישובים החדשים על סדר היום כפתרון קבע לחלק מן המפונים, שחלק מהם מתגוררים בבתים זמניים ביישובים הקיימים בחבל לכיש. היישוב **גבעות חזן** הוא איתור חדש יחסית ליישוב שימנה 500 יח"ד ויהווה מרכז אזורי (איתור שלא הופיע בתכנית המתאר המחוזית). **התכנית ליישוב מרשם**, המיועד ל-300 יחידות דיור, מתבססת על סימבול ליישוב חדש המסומן בתכנית המתאר המחוזית של מחוז דרום. אלו מתווספים ליישוב החדש חרוב המתוכנן עבור 224 יחידות דיור, שטרם נבנה. במקום מיועד להתיישב גרעין בן עשרות ספרות של משפחות, ולמרות הרזרבה הגדולה של יחידות הדיור ביישוב, הוא אינו מיועד להוות חלק מפתרונות הקבע עבור מתיישבי גוש קטיף. בנוסף לשלושת היישובים החדשים הללו, אושר זה מכבר במועצה הארצית היישוב כרמית, המצוי בדרום החבל, והוא מיועד עבור 2,000 משפחות, וכן אושרו הרחבות לכל היישובים הקיימים.

היישוב מרשם

היישוב מרשם, לכל הדעות, ממוקם במיקום הרגיש ביותר בהשוואה ליישובים האחרים במרחב: באמצע רצף השטח הפתוח, הטבעי והלא המופר שבין שני גושי ההתיישבות הקיימים כיום במזרח חבל לכיש. נכון להיום, ישנם שני מוקדי ההתיישבות במזרח לכיש – אמציה, שקף, חרוב וחזן בצפון, ושומריה וכרמית בדרום, ביניהם מפרידים 11.5 ק"מ. התכנית ליישוב החדש מרשם קוטעת רצף זה, באמצעות יצירה של נקודת פיתוח חדשה. היישוב מתפרס על שטח נרחב במיקום רגיש, בקיבולת של 300 יחידות, וזאת בעת שמיועדות להתיישב בו 24 משפחות זכאיות בלבד ממפוני כפר דרום, ועוד כ-20 משפחות מתל קטיפא, שאינן זכאיות על פי חוק ההתנתקות. בחודש

ספטמבר נדונה במליאת המועצה הארצית תכנית המתאר המפורטת ליישוב, במהלך חריג בו דנה מליאת המועצה בעררים (ההליך המקובל הוא דיון בוועדת משנה לעררים). בסופו של הדיון נדחו העררים ואושרה הקמת היישוב ברוב קולות, ועל החלטה זו הוגשה עתירה של החברה להגנת הטבע, שהדיון בה נקבע לחודש פברואר 2009.

לסיכום, להחלטות התכנוניות שהתקבלו בשנת 2008 היתה השפעה של ממש על גורלו של חבל לכיש. מהבחינה הסביבתית - בשנה זו אושרו שני יישובים חדשים בהיקף של 800 יחידות דיור, בלב מרחב רגיש, בעוד שבמרחב הסובב ישנן עתודות מגורים רבות. למיצער, ניתן היה לתת מענה לאוכלוסיית היעד של שני היישובים במסגרת היישוב גבעות חזן, ולייתר את הקמת היישוב מרשם. להחלטות אלו משמעויות תכנוניות עקרוניות רחבות יותר – הכרה בגישה לפיה כל קבוצת משפחות המבקשת להתבדל, תזכה להקמתו של יישוב חדש, ופריצת העקרון התכנוני הקבוע בתמ"א 35 ובהחלטות המועצה הארצית לתכנון ובניה לפיו יש להעדיף הרחבה של יישובים קיימים על פני הקמתם של חדשים.

אישור יישובים חדשים בדיעבד

בשני המקרים שלהלן, נדונו במועצה הארצית תכנוניות ליישובים חדשים במגזר היהודי שהוקמו בשנים האחרונות שלא כחוק. המשותף לשני המקרים הוא תמיכה שלטונית בהליכים בלתי חוקיים – אם בעצימת עין (הימנעות מאכיפת החוק) ואם בסיוע של ממש (למשל מתן היתרים לשימוש חורג בניגוד לדיון, החלטות ממשלה להכרה בדיעבד ביישוב הבלתי חוקי). מקרים אלו מצטרפים לאחרים, למשל חוות הבודדים, בהם זרועות השלטון מיישמות מדיניות התיישבות שעומדת בסתירה למדיניות התכנון, באמצעות קביעת עובדות בשטח.

קדיתא

הישוב קדיתא יושב שנים על הקרקע באופן בלתי חוקי ללא כל תוכנית מתאר תקפה, תוך ביצוע עבירות בניה רבות בתחומו. בעקבות החלטת ועדת שרים על הקמת יישוב חדש במקום, קודמו תוכניות להקמת היישוב: שינוי לתכנית המתאר המחוזית למחוז הצפון, ותכנית מפורטת להגדלת היישוב אשר מונה כ-40 משפחות, עד ל-158 יחידות דיור. תחום התוכנית כולל את מרבית הבתים הקיימים ביישוב, במטרה לעגן את תחומו ולמנוע המשך זליגת פיתוח אל השטחים הפתוחים במרחב.

לעת הדיון בהתנגדויות בוועדת המשנה של המועצה הארצית, והדיון הנדרש על פי תמ"א 35 במקרה של הקמת יישוב חדש, עלה כי מרבית הגורמים המעורבים ביוזמה לפיתוח היישוב אינם מרוצים מהתוכנית ומרכיביה. כך למשל, המתישבים במקום, כמו גם המועצה האזורית והאיחוד החקלאי – דרשו להקטין את הצפיפות המוצעת בתכנית, ולאפשר למתיישבים שטחים נרחבים יחסית, בדומה למתיישבים הבודדים בתחומי היישוב.

למרבה הצער, גם כאן הוועדה לא דבקה בעקרונות התכנון של תמ"א 35, והצעת היו"ר לאשר את הקמת היישוב עברה ברוב קולות (6 בעד) אל מול 2 קולות שתמכו בהצעה הנגדית של נציג ארגון הגג של הגופים שעניינם איכות סביבה

להימנע מאישור התכנית בשל הסתירה למדיניות התכנון, הפגיעה הסביבתית, ומתן פרס לעברייני בנייה. עוד נטען בהצעה כי התיישבות אקולוגית בישראל יכולה להתקיים בתנאים הייחודיים של הארץ – רק ביישובים קיימים, בעיר ובכפר. כל התיישבות חדשה בימינו איננה יכולה להיקרא אקולוגית, בייחוד כשהיא נעשית בצורה בלתי חוקית, ללא תכנון, בשטחים רגישים סביבתית. (בהצעה תמכו נציג ארגון הגג של ארגוני הסביבה, ונציג רשות הטבע והגנים, ושניים נמנעו)

החלטה מצערת זו, של מוסד תכנון ארצי, משדרת רפיון אל מול עבירות על דיני מקרקעין, ויוזמות תכנון ובניה של עבריינים, הזכות לתמיכת רשויות המדינה.

מצפה אילן

התכנית ליישוב מצפה אילן נדונה בהרחבה בחוברת הקודמת של תכנון, ולפיכך נמנע מלפרוס בשנית את מסכת העובדות והשיקולים בעניין אישורה בדיעבד של התיישבות בשטח שנועד להישמר כמרחב מוגן. תכנית זו היא מקרה נוסף בו נפרצה מדיניות התכנון המבכרת הרחבה של יישובים קיימים על פני הקמתם של חדשים, על רקע מתן הבטחות וסיוע מצד גורמים שלטוניים שונים.

מתחום האנרגיה

תכנית החירום למשק החשמל

בחודש מרץ הוקדש חלק נכבד מהדיון במועצה הארצית לנושא ייצור החשמל. בדיון הראשון הציג משרד התשתיות הלאומיות תכנית לניהול הביקוש לחשמל, ע"י הסטת עומסים באמצעים שונים משעות ביקוש השיא לשעות השפל ול"יישור הקו", וע"י אמצעים שונים לחסכון בחשמל. אמצעים אלו יכולים לייטר, או לפחות לדחות, את הצורך בהקמתן של תחנות כוח חדשות, כדוגמת התחנה הפחמית החדשה המתוכננת באשקלון ונדונה בות"ל. ראוי לציין בחיוב כי זו פעם ראשונה בה משרד התשתיות מציג בפני המועצה הארצית שורה של צעדים בתחום ניהול הביקוש, לאחר ששנים רבות פעל במרץ בעיקר בקידום ההיצע – הקמת תחנות חדשות. כך למשל, בצד הגרף, העולה בהתמדה, של הביקוש לחשמל, הלכו וצומצמו תקציבי האגף העוסק בשימור אנרגיה במשרד לתשתיות לאומיות, עד כדי היקף זעום. התקציב שהוקדש בשנת 2008 ליעילות השימוש באנרגיה עומד על 1.6 מליון ₪, מתוך כ-82.4 מליון ₪ שהם תקציבו הכולל של המשרד. בשנת 2007 הוקצו לנושא זה 12 מליון ₪ מתקציב המשרד, אך מהם נוצלו רק 2.74 מליון ₪.

הנושא השני שנדון היה "תכנית חירום למשק החשמל לשנת 2010". במסגרת תוכנית זו ביקשה חברת החשמל להוסיף תחנות כוח חדשות בלוח זמנים מזורז באתר אשכול (אשדוד), באתר חגית, וברמת חובב. הדחיפות נובעת בשל המחסור המיידית הצפוי בעתודות ייצור החשמל, הנובע מעיכוב בשילוב יצרני חשמל פרטיים במערך ייצור החשמל ומפיגור בהשלמת פרויקטים של חברת החשמל.

חוסר האיזון הבולט בין תכנית החירום המיידית להוספת תחנות כוח לבין

הדשדוש המתמשך בכל הנוגע לחסכון בחשמל והעדרה של תכנית חירום המתבקשת גם בתחום זה, הובילו את המועצה הארצית, בראשות מינהל התכנון במשרד הפנים, לדרוש ממשרד התשתיות להציג בפניה גם תכנית חירום לחיסכון בחשמל. במקביל לא אושרה בקשת חברת החשמל לקידום מלוא היחידות המבוקשות, ובצדק. אם המצב הוא דרסטי- צריך קודם כל להתחיל לחסוך, ורק אח"כ, אם יהיה בכך צורך, להקים תחנות כוח נוספות.

פחות מחודש חלף, ובאפריל 2008 קיימה המועצה הארצית, לבקשת שר התשתיות הלאומיות, מר בנימין בן אליעזר, דיון חוזר בנושא תכנית החירום של משק החשמל. דיון חוזר הינו הליך נדיר יחסית במוסדות התכנון, בשל החשיבות הרבה של עקרון סופיות הדיון. דיון חוזר מתקיים כאשר מתגלות נסיבות חדשות המצדיקות לפתוח נושא מחדש, ואינו כלי ל"שיפור עמדות", כאשר מי מהצדדים אינו שבע רצון מההחלטה שהתקבלה. במקרה זה נעתר יו"ר המועצה הארצית לתכנון ובנייה לבקשת השר, למרות שקודם לדיון ובמהלכו לא הוצגו נתונים חדשים. השר והמנכ"ל הדגישו בשנית את המחסור החמור אליו הגיע משק החשמל, וביקשו מהמועצה לאשר את תכנית החירום במלואה.

בתום הדיון, התקבלה החלטה לפיה "... המועצה הארצית נעתרה לבקשת השר לתשתיות לאומיות וקיימה דיון נוסף בנושא תכנית החירום למשק החשמל...". המועצה החליטה לא לשנות מהחלטתה הקודמת לסרב לקידום אתר קיסריה, אך נעתרה לבקשת המשרד, שינתה את החלטתה הקודמת שהתקבלה ברוב גדול חודש קודם לכן, והורתה על הכנת תכנית מתאר ארצית לתוספת יחידות ייצור באתר הגית. עם זאת, המועצה שבה והדגישה את החלטתה בעניין תכנית חירום לחסכון. בעד ההחלטה הצביעו 19 חברים, 4 התנגדו ו-3 נמנעו.

בחודש יוני 2008 נדרשה המועצה הארצית שנית לנושא החסכון באנרגיה, עת הוצג בפניה מסמך שהוכן בנושא זה במשרד התשתיות. ואולם, גם דיון זה היה חלקי בלבד, ובעיקר דווח בו על התקדמות עבודתה של ועדת מנכ"לים העוסקת בנושא התייעלות אנרגטית. המועצה הארצית בירכה בהחלטתה את עבודת ועדת המנכ"לים, וקבעה כי המסמך יופץ לחברי המועצה במהלך חודש אוגוסט, אז יוזמנו חברי המועצה להתייחס לנושא. נקבע כי במהלך חודש ספטמבר יוצג בפני המועצה הארצית דיווח על התקדמות עבודת משרד התשתיות הלאומיות בנושא הסטת עומסים, פיתוח אנרגיות נקיות וחסכון אנרגיה בתחבורה. נכון לכתבת שורות אלו, דצמבר 2008, דיון זה טרם התקיים.

ובינתיים – התחנה הפחמית עושה צעד קדימה

בזירה התכנונית המקבילה למועצה הארצית, הוועדה הארצית לתשתיות לאומיות (הות"ל), התקבלה ברוב קולות בתאריך 16.6.08 החלטה להעביר את התכנית להקמת תחנת הכוח הפחמית החדשה באשקלון (פרויקט D) להערות הוועדות המחוזיות והשגות הציבור.

ההחלטה התקבלה בסופו של דיון, אשר במהלכו הוצגו על ידי משרד התשתיות נתונים על היצע וביקוש במשק האנרגיה, והודגש על ידו הצורך בתחנה בכדי לתת מענה ל"עומס הבסיסי", רמת הצריכה הקבועה (להבדיל מצריכת השיא למשל) המסופקת בישראל על ידי תחנות פחמיות. מנגד, טען

ראש עיריית אשקלון שנכח בדיון כי התחנה נדרשת לאישור דחוף בשל כשל מתמשך בניהול משק האנרגיה מצד משרד התשתיות, וכי אשקלון עתידה לשלם על כך את המחיר. נציגים של עמותת "אדם טבע ודין" והפורום הישראלי לאנרגיה הדגישו כי בפני הוועדה חסר מידע חיוני הנדרש לצורך קבלת החלטה, בין השאר ההשלכות הבריאותיות של הקמת התחנה והעלויות הכלכליות האמיתיות, כולל עלויות חיצוניות. הודגש הצורך בקידום נמרץ של חלופות זולות יותר, כמו ניהול וצמצום ביקושים. משרד הבריאות הציג נתונים המצביעים על קשר ישיר בין פעולתה של תחנה פחמית לבין עלייה ברמה התחלואה. במהלך כל שעות הדיון התקיימה בכניסה למשרדי הוועדה הפגנה מטעם ארגון גרינפיס, מגמה ירוקה ואחרים.

אחד הנושאים המרכזיים בדיון היה העלות הכוללת של הקמת התחנה, זאת בהתחשב בקנסות שישראל תידרש לשלם על פליטות פחמן דו חמצני, החל משנת 2012. בדיווח, שהוצג בעל פה על ידי נציג משרד התשתיות במהלך הדיון, נאמר כי אם מחירו של טון פחמן יעלה על \$26, הקמת התחנה לא תהיה כדאית מבחינה כלכלית! למרות ניתוח זה, לא הוצגו חלופות אפשריות, אשר יאפשרו לכל הפחות את דחיית הקמתה של התחנה בכמה שנים, כך שניתן יהיה להקימה בטכנולוגיות נקיות יותר.

בתום הדיון עמדו שתי הצעות החלטה: הצעת היו"ר - משרד הפנים - להעביר את התכנית להערות הוועדות המחוזיות והשגות הציבור, יחד עם מסמך ובו ניתוח העלויות החיצוניות של הקמת התחנה, בכמה תנאים: הוראות התכנית יבטיחו כי בכל נקודת זמן לא יהיה זיהום האוויר גבוה יותר מזה שבמועד אישור התכנית. היעד הסופי של הפחתת הפליטות בכל מתחם רוטנברג הוא 50%-60% מהיקף הפליטות במועד אישור התכנית, והוא יבוצע במלואו תוך חצי שנה מיום הפעלת יחידת הייצור החדשה השנייה. הפחתת הפליטות מתאפשרת בשל שידרוג היחידות הקיימות, אך יש לציין כי היא אינה כוללת את הפחתת פליטת הפחמן הדו-חמצני. הוועדה מודה בהחלטתה לגופים ולארגונים אשר השקיעו מאמצים רבים והביאו בפניה נתונים וידע רב, אך לא השתכנעה כי קיימת חלופה אמיתית אשר תיתן מענה אמיתי לצרכי משק האנרגיה בשנים הקרובות. בעד הצעה זו הצביעו 11 חברים.

הצעת נציגות ארגון הגג של הגופים שעניינם איכות סביבה והמשרד להגנת הסביבה הייתה כי לנוכח ההשלכות כבדות המשקל שבהקמת תחנה חדשה, יש לקדמה רק כמוצא אחרון, ויש לעשות כל מאמץ לדחות את הקמתה ככל שניתן. דחיית ההקמה תוכל להוביל לכך שאם בעתיד יהיה אכן צורך בתחנה נוספת, הטכנולוגיות המתקדמות הנמצאות היום בפיתוח, יאפשרו הפעלה של תחנה פחמית עם השפעות סביבתיות פחותות מבחינת זיהום אוויר, כמו אלה של תחנה הפועלת על גז טבעי. לפיכך אין להעביר את התכנית להערות הוועדות המחוזיות והשגות הציבור, קודם שייערך סקר בריאותי על השלכות התחנה; תיערך בחינה של העלויות הכלכליות האמיתיות שלה, כולל עלויות מפליטת גזי החממה, שלאורן תיבחן כדאיות הקמת התחנה מול חלופות אחרות; יינקטו אמצעים אגרסיביים למדיניות חסכון וניהול ביקושים וימומשו תכניות מאושרות לתחנות כוח. בעד הצעה זו הצביעו 2 חברים – נציגי ארגון הגג של הגופים שעניינם איכות סביבה, והמשרד להגנת הסביבה. כאמור, התכנית עוברת להערות הוועדות והשגות הציבור. מאז התקבלה ההחלטה גם הוגשו בעניינה שתי עתירות לבג"ץ, כך שאין ספק כי הדיון

בתחנה זו, המשקף בעצם את הדיון הכולל על עתיד משק האנרגיה בישראל, טרם הגיע לקיצו.

רמת מנשה לא תחצה על ידי קו מתח-על

בשנת 2002 נתנה המועצה הארצית הוראה להכנת תכנית מתאר ארצית לקווי 400 ק"ו (מתח על) מקו שפיה-קסם אל אלון תבור, עם חיבור לתחנת הכוח חגית. מערכת הולכה זו נועדה להשלים "טבעת" של קווי 400 באזור רמת מנשה, שתתחבר אל צפון מזרח המדינה, והיא חוצה את המרחב הפתוח של רמת מנשה.

לאחר הליך תכנון והערכה, הציגה חברת החשמל מספר חלופות להעברת התוואי: הוספת קו נוסף בתחום המסדרון המאושר בשולי בקעת הנדיב וחלופות שונות החוצות את רמת מנשה: חלופה העוברת בסמוך לקטע 18 של כביש 6 הנסלל בימים אלו, חלופה החוצה את רמת מנשה בתוואי שעובר בו קו קיים (161 ק"ו) והוספת חיבור חדש לחגית. חברת החשמל ועורכי תמ"א 10 בחרו בחלופה זו כחלופה המומלצת על ידם. כמו כן נבחנה חלופה שהוצעה על ידי החברה להגנת הטבע, שמוקמה בשוליה הדרומיים של רמת מנשה, מצפון לגבול הפיתוח המתוכנן של יישובי ואדי ערה. חלופה זו שומרת את לב השטח הפתוח של רמת מנשה נקי מחצייה של קווי תשתית.

בדיון התגבשה הסכמה על הצורך להימנע מלחצות את רמת מנשה על ידי קווי תשתית כדוגמת קו 400 ק"ו המתוכנן. הוולנת"ע החליטה להמשיך ולבחון שתיים מהחלופות שהוצגו העונות על יעד זה: הוספת קו נוסף במסדרון המאושר הקיים, והחלופה העוברת בשוליה הדרומיים של רמת מנשה (חלופת החברה להגנת הטבע).

קווי 161 ק"ו (מתח עליון) – מעתה בתכנית ולא בהרשאה

בחודש ינואר 2008 דנה הולנת"ע בשינוי לתכנית המתאר המחוזית של מחוז הדרום, תמ"מ 64/14/4 א', הקובעת בהוראותיה כי אישור של קווי מתח עליון (161 ק"ו) ייעשו בדרך של תכנית ולא על ידי הרשאות, כפי שהיה מקובל עד כה. חברת החשמל הגישה התנגדות להוראה זו בתכנית. הדיון שנערך בעניין חשף סוגיה עקרונית: האם יש להמשיך ולאשר הקמתם של קווי מתח עליון בדרך של הרשאה, או שהגיעה העת לקבוע נורמה חדשה לפיה קווים אלו יאושרו בדרך המלך של תכנית.

להזכיר, קווי 400 ק"ו (מתח על) מקודמים בדרך של תכנית מתאר ארצית, ואילו קווי 161 – ניתן, על פי החוק, להקים בדרך של הרשאה בלבד. מדובר באבסורד, מאחר ואורכם המצטבר של קווי 161 גדול בהרבה מזה של קווי מתח העל, גובהם של העמודים עולה על 30 מ', ונוכחותם בשטח משמעותית.

משרד התשתיות הלאומית התנגד לתכנית מן הטעם שקווי המתח העליון מתאפיינים בדינמיות גבוהה ונפרשים על פני קילומטרים רבים, ולכן קידומם בדרך של תכנית יאט ויעכב את הליכי התכנון.

הוועדה אימצה את עמדת מינהל התכנון לפיה קווי חשמל הינם מרכיב תכנוני רב השפעה ולכן ראוי כי יקודמו בשקיפות מירבית ויאפשרו בחינה מתאימה של השלכות נופיות, סביבתיות ואורבניות באמצעות תכנית ולא בדרך של הרשאה. באופן חריג ניתנה הרשאה לקווי 161 ק"ו בניצן ובקאסר א-סר, בכדי

לתת מענה מיידי לבעיות באתרים אלו.

גשר מעל כביש 70, והפעם – לבעלי חיים

תכנית חלוצה וחשובה מבחינה סביבתית נדונה וקודמה בישיבת המועצה הארצית בחודש מרץ 2008: מדובר במעבר רצף לבעלי חיים ברוחב 50 מ', מעל לדרך מס' 70 (כביש ואדי מילק), באזור שבין מחלף עין תות לבין בת שלמה. המעבר מיועד לביצוע בשנה וחצי הקרובות.

התכנית הוכנה על ידי צוות תכנון של כביש חוצה ישראל, בשילוב צמוד עם נציגי רשות הטבע והגנים, והיא מקודמת כפיצוי סביבתי על הנזקים הסביבתיים כתוצאה מקיטוע השטח הפתוח על ידי קטע 18 בכביש 6, החוצה את רמת מנשה. לאחר הליך של בחינת חלופות נבחר המיקום המוצע, מעל כביש 70, בין היתר בשל מיקומו המחבר בין כמה בתי גידול כגון בתה, יער חורש, וכן היותו מרוחק יחסית ממוקדי תאורה.

מאחר ומדובר בתכנית מפורטת לכביש ארצי, היא נדונה במועצה הארצית והועברה להערות הוועדות המחוזיות והשגות הציבור. מעבר הרצף כולל שתי חלופות לביצוע – גשר עם חיפוי אדמה, צמחיה ונטיעת עצים, ומנהרה בעלת שתי קשתות המכוסה באדמה ועצים. נושא אשר יידרש להכרעה בהמשך הוא סוגיית המעבר של הולכי רגל ורוכבי אופנים על הגשר, אשר עשויה לפגוע בתפקוד האקולוגי המיטבי של הגשר.

איריס האן

